

Alfred Schneider, *Putovi Božje objave. Fundamentalna teologija*, Biblioteka Teologija, knjiga 6, FTIDI, Zagreb 2008, 144 str.

U kontekstu suvremenog promišljanja i vjerovanja tematika Božje objave nalazi se u središtu svih problema i osporavanja. Činjenica je da zapadni čovjek više ne misli da je kršćanstvo jedini i najsavršeniji put Božje objave, kakvim se ono samo drži. Isto tako je činjenica da židovstvo, islam i hinduizam sebe smatraju isključivo apsolutnim i najsavršenijim putem Božje objave. Davno prije Toma Akvinski je upozorio na važnu činjenicu: »Samo malo ljudi razumom dostižu istinu o Bogu, i to tražeći je dugo vremena i pomiješanu s mnogo zabluda (...) Da bi čovjek primjerenije (*convenientius*) i sigurnije (*certius*) postigao spoznaju Boga, potrebna je Božja objava.«¹ Polazeći od te Tomine misli, koja je na neki način po svom značenju univerzalna, lakše ćemo razumjeti suvremenoga zapadnog čovjeka koji je otupio na Božji govor i njegovu samoobjavu: na onu naravnu i nadnaravnu. Stoga se vrlo često može susresti i vjernike zapadne civilizacije koji gotovo ništa više ne očekuju od kršćanstva. Kad čovjek otupi na Božji govor, Bog mu postaje suvišno i strano biće. U tom smislu današnji Papa upozorava da je u snažno sekulariziranom svijetu došlo do »postupna posvjetovljenja spasenja«, koje se, svakako, bori za čovjeka, ali taj je čovjek smanjen, sveden samo na horizontalnu dimenziju. Kad ljudsko biće prisprije u to stanje, ono nije sposobno više razumjeti niti sebe niti svoje bližnje, kao niti prirodu koja ga okružuje. Na duhovno otupjelog čovjeka može se primijeniti biblijska misao: »gleda, a ne vidi, sluša, a ne čuje«.

Prema tome, logično je zaključiti da je ovdje riječ o dubokoj duhovnoj krizi. Ovakvu krizu današnji papa Benedikt

XVI poistovjećuje s kulturom u kojoj čovječanstvo isključuje Boga iz javne svijesti. On ističe da su sekularizacija i relativizam izazov takozvane nestalne misli, koja je u svojoj slabosti čvrsta upravo jer je veoma uvriježena u kulturi masa i prepoznatljiva primjerice kao ravnodušnost i irenizam. Duh vremena prožet je relativizmom, a kultura je djelomično kultura New agea, a djelomično teistička. Ljudi tragaju za vrednotama, ali vrednotama koje su neodređene i u kojima nema mjesta za Isusa Krista koji je jedini »put, istina i život« (Iv 14, 6). Takva kriza se ne može prevladati prividnim i površnim sadržajima i ponudama, nego novim otkrivanjem Božje jedinstvene objave u osobi Isusa Krista. Kao što je istaknuto na Sinodi 1985 u dokumentu: *Christifideles Laici*, suvremenom čovjeku je potrebna »nova evangelizacija«. Iz tog razloga nužno se moramo vratiti pitanjima o mogućnosti Božje objave i čovjekove sposobnosti da je prihvati svim bićem kao nešto što mu je najdragocjenije i vlastito. Božja samoobjava i čovjekova otvorenost prema njoj su činjenice od jednake važnosti za sve ljude, za svako vrijeme, za sve kulture i za sve religije. U povijesti čovječanstva ne može se pronaći razdoblje za koje bi se moglo reći da čovjek za Boga nije bio važan i obratno. Upravo suprotno, najtragičnija razdoblja ljudske povijesti su ona kada je čovjek odlučio graditi svoju budućnost bez Boga.

Knjiga Alfreda Schneidera *Putovi Božje objave* obrađuje upravo te veoma važne teme i za naše vrijeme. Odmah u uvodnom dijelu autor podsjeća na to da se Bog objavljuje na različite načine kako bi ga upoznao svaki čovjek, a na fundamentalnu teologiju spada upravo to da putove Božje objave promotri i da ih stavi u određene okvire. Pitanje Božje objave autor tijesno povezuje s fundamentalnom teologijom, za koju drži da se bavi temeljima same teologije. Ona se zapravo bavi »događajem same objave«, dok su ostale teološke discipline više za-

1 *Summa theol.*, I., q 1, a 1, c.

okupljene njezinim sadržajem. Fundamentalna teologija rješava tri temeljna pitanja: pitanje same mogućnosti objave, pitanje njezina stvarnog ozbiljenja i konačno, pitanje njezine dostupnosti.

Da bi se dao primjeren odgovor na ova pitanja, treba nužno uključiti dvije komponente: naravnu i nadnaravnu objavu s jedne strane te s druge čovjekovu sposobnost da ih može primiti i o njima promišljati. Tu datost autor je uokvirio u pojmove transcendentalne i kategorijalne objave. To znači da je objava Božje djelo koje duboko spada u čovjekov život i utkano je u njegovu povijest. Obadvije objave pretpostavljaju određeni spoznajni proces. Prva svoju teoriju zasniva na svjedočanstvu osjetila i uma, a druga na svjedočanstvu proroka i na njihovoj vjerodostojnosti. Transcendentalna objava je Božji govor čovjekovu srcu i savjesti, dok se kategorijalna ostvaruje po riječima i znakovima, tj. vidljivim kategorijama ovoga svijeta. Ovu posljednju Bog daje u povijesti po prorocima, po Isusu Kristu i njegovim apostolima, i ona je izričaj ili artikulacija transcendentalne objave. Transcendentalna objava je tijesno vezana uz ljudsko iskustvo slobode, vjernosti, dobrote, odgovornosti, ljubavi, krivnje, životnog smisla itd.

Što se tiče sigurnosti pojedinih teza s tih dvaju područja, čovjekovo naravno promišljanje daje nam sigurnost spoznaje postignute autoritetom razuma, dok objava kao takva njihovu sigurnost temelji na autoritetu Božjega očitovanja u svijetu. Potrebna je istinska sigurnost, a ne tek velika vjerojatnost. »Znam kome sam povjerovao«, kaže sv. Pavao. Fundamentalna teologija promatra narav i nadnarav pod vidom sigurnosti Božje objave koja se temelji na čovjekovu čvrstom prihvaćanju i na Božjemu objaviteljskom autoritetu.

Bog je na poseban način na djelu u stvaranju. U stvorenjima pruža trajno svjedočanstvo o sebi: »Jer prema veličini i ljepoti stvorova možemo, po sličnosti,

razmišljati o njihovu Tvorcu« (Mudr 13, 5). U skladu s time sv. Pavao kaže: »Uistinu, ono nevidljivo njegovo, vječna njegova moć i božanstvo, onamo od stvaranja svijeta, umom se po djelima razabire« (Rim 1, 20). Božje samoočitovanje po stvorenjima nazivamo naravnom ili kozmičkom objavom. No Bog je htio uspostaviti dublji, osobni odnos s ljudima i otvoriti im mogućnost zajedništva sa sobom. S tom je nakanom Bog započeo proces objavljivanja i razotkrivanja samoga sebe određenim ljudima, u određenom narodu, na određenom prostoru i u određenom vremenu. To Božje obraćanje ljudima naziva se nadnaravnom objavom upravo zato jer je Bog njezin začetnik. Božja objava se naziva i povijesnom jer se događa u povijesti i veza na je uz konkretne događaje koji postaju proces Božjeg samoočitovanja čovjeku.

U čovjeku postoji naravna težnja za spoznajom Boga. Sv. Toma Akvinski, pod utjecajem neoplatonizma i otaca, naziva tu čovjekovu usmjerenost naravnom težnjom za gledanjem Boga (usp. str. 37). Naravno čovjekovo promišljanje, koje je specifično za fundamentalnu teologiju, bavi se Božjom riječju, tj. stvaralačkom Božjom riječju koja je upisana u sve stvoreno. Izvorna Božja riječ druga je osoba Presvetoga Trojstva. Čovjek je također biće riječi. Riječju uspostavlja komunikaciju, otkriva istinu, ostvaruje odnose. Njome izlazi iz sebe i stupa pred drugoga. Stoga nije svejedno što i na koji način netko govori, jer izriče istinu o samome sebi. Isto tako nije nebitno kako se sluša onoga koji govori, jer o tome često ovisi budući odnos. Riječ kao sredstvo povezivanja i mjesto susreta ima središnje značenje za čovjeka i za čovječanstvo. Isto vrijedi i u odnosu između Boga i čovjeka. Prilagođavajući se čovjekovu načinu komuniciranja, Bog mu daje svoju riječ. Na taj način omogućuje mu da uđe u dijalog s njime, uođi ga u istinu o sebi samome. Da bi Bog postao blizak i shvatljiv čovjeku, njegova

Riječ u Bibliji poprimila je oblik ljudske riječi.

Objava je započela onog trena kad je Bog prvi put progovorio čovjeku njegovim jezikom i ušao u njegovu povijest. Autor naglašava da se ona sastoji od vidljivih događaja i od proročkih riječi koje im pokazuju smisao. Riječ je zapravo o Božjoj metodi razotkrivanja sebe sama ljudima, kojoj s ljudske strane odgovara traženje Boga u svijetu. Čovjek je po svojoj naravi upućen na Boga. U njega je upisana čežnja za nadnaravnim, beskonačnim, o čemu svjedoče i druge religije koje svojim sljedbenicima pomažu da se vinu s onu stranu naravnog svijeta. Kao razumsko biće čovjek otkriva tragove Božje prisutnosti u stvorenom svijetu. Zadržavaju ga zakonitosti koje vladaju u svemiru, ali i složenosti ljudskoga bića. U svemu tome čovjek otkriva Boga na djelu. Cilj fundamentalne teologije sastoji se u tome da podsjeti čovjeka na njegovu usmjerenost prema višem svijetu i upozori ga na vlastitu nemoć da se sam ispuni i da sam ostvari smisao života. »Da bi čovjek u Božjoj riječi našao odgovor na svoja pitanja, fundamentalna teologija nastoji u njemu probuditi interes za njih. To je njezin antropološki ili egzistencijalni zadatak« (str. 12).

Vrhunac objave je Isus Krist. On je riječ u osobi, te na taj način čitavim svojim bićem on je govor, priopćenje i objava nevidljivoga Boga. Istovjetan je s onim što govori i po tome je jedinstven u povijesti Božje objave. Poslije Krista kao najvjernije Božje prijenosnike objavitelje autor ističe apostole, Crkvu i evanđelja. Apostoli su »predodređeni svjedoci« (usp. Dj 10, 41), »pozvani i odlučeni za Evanđelje Božje« (usp. Rim 1, 1), »sluge Riječi od početka« (usp. >Lk, 1), »temelji Crkve« (usp. Ef 2, 20). S njihovim propovijedanjem započinje život Crkve, koji traje od silaska Duha Svetoga do ponovnog Isusova dolaska. Kao posrednici objave oni postavljaju temelje na kojima će Crkva živjeti do kraja svijeta.

Nakon apostolskog razdoblja glavni nositelj Božje objave postaje Crkva. U svojoj knjizi autor naglašava da je objava zaključena nestankom naraštaja prvih Isusovih svjedoka. Stoga tu ulogu preuzima Crkva, čija je glavna zadaća da »sačuva poklad objave (usp. 1 Tim 6, 20; 2 Tim 1, 12. 13; 2 Sol 2, 15), njezinom snagom oblikovati život i mijenjati svijet« (usp. str. 68). Zadaća je Crkve pronijeti Božju objavu kroz sva vremena i u cijeli svijet. Ali pri tome treba paziti na dvije stvari: prenošenje objave mora biti vjerno, što znači da se od pologa ne smije ništa oduzeti i ništa mu se ne smije dodati; *stvaralačko*, a to znači da Crkva ne ponavlja mehanički ono što je primila, nego to primjenjuje na nove životne prilike, na potrebe budućih naraštaja koji nadolaze u povijesti. U takvim okvirima objava ostaje uvijek identična, a opet uvijek nova i svježija, sposobna dati odgovore na tekuća pitanja i potrebe čovječanstva. Autor zaključuje da je Crkva podneblje u kojemu se Radosna vijest može čuti i razumjeti. U njoj stanuje i djeluje Božji Duh, a po njemu ona postaje i sama živo Evanđelje, Tijelo Kristovo i njegova punina. U Crkvi se »Bog proslavlja u Kristu Isusu za sva pokoljenja« (usp. Ev 3, 21).

Knjiga Alfreda Schneidera *Putovi Božje objave* je zasigurno veliko obogaćenje i osvježenje za teologiju na hrvatskom području. Njezina posebnost se sastoji u tome što je pristupačna širem krugu ljudi. Naime svojim jednostavnim stilom pisanja autor zna zainteresirati ne samo teologe nego i ljude iz svakodnevnog života koji traže Boga. Svima onima koji istinski traže Boga ova će knjiga zasigurno pomoći da ga i susretnu. Onaj tko se bude poslužio ovim djelom neće zalutati na krive staze dok traži Boga. Baš naprotiv, može biti siguran da se nalazi na pravim putovima Božje objave.

Ivan Antunović